

інноваційних проєктів, аналіз фінансових рішень, оцінювання та вибір перспективного асортименту торговельного підприємства та ін.

Література

1. Заде Л. Понятие лингвистической переменной и его применение к принятию приближенных решений / Заде Л. – М. : Мир, 1976. – 165 с.
2. Леоненков А.В. Нечеткое моделирование в среде MATLAB и fuzzy TECH. СПб. : БХВ / А.В.Леоненков -Петербург, 2005. – 736.
3. Ротштейн А.М. Медицинская диагностика на нечеткой логике / Ротштейн А.М. – Винница : Континент-Прим, 1996. – 132 с.
4. Ротштейн А.П. Идентификация нелинейных объектов нечеткими базами знаний / А.П. Ротштейн, Кательников Д.И. // Кибернетика и системный анализ. – 1998. – № 5. – С. 53–61.
5. Mamdani, E.H. Application of fuzzy algorithms for the control of a simple dynamic plant / E.H. Mamdani // Proc. IEEE 121, 1974. – P. 1585–1588.
6. Sugeno, M. Industrial applications of fuzzy control / M. Sugeno, ed. – North-Holland, Amsterdam, 1985. – 269 p.
7. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

Надійшла 08.02.2012; рецензенти: д. т. н. Рогатинський Р. М., к. е. н. Гладій Г. М.

УДК 338.486

А. О. ПАЛАМАРЧУК, М. М. ГУМЕНЮК, В. С. ЗАБОЛОТНИКОВА

Автомобільно-дорожній інститут Державного Вищого Навчального Закладу
«Донецький національний технічний університет», м. Горлівка

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто сучасний стан ринку туристичних послуг в світі та в Україні. Проведено аналіз показників діяльності ліцензованих підприємств туристичного бізнесу України, складена динаміка видатків Державного бюджету для туристичної галузі. Виявлено існуючі проблеми в розвитку ринку туристичних послуг України.

The article deals with the current state of the tourist market in the world and in Ukraine. The analysis of the performance of the licensed business tourist business of Ukraine composed dynamics fiscal expenditures for the tourism industry. There are existing problems in the development of the tourist market of Ukraine.

Ключові слова: ринок туристичних послуг, туристична галузь.

Вступ

В сучасному світовому економічному просторі туристична галузь динамічно розвивається та стала однією із найбільш прибуткових (третє місце після паливно-енергетичного і військово-промислового комплексів) видів економічної діяльності. Про це свідчать такі показники: за підсумками 2011 р. на частку туризму припадає близько 6% світового валового продукту, понад 30% обсягів послуг світової торгівлі, 11% світових споживчих витрат, 7% загального обсягу інвестицій та 5% податкових надходжень. Сьогодні у сфері туристичних послуг зайнятий кожен десятий працівник, це понад 260 млн осіб [1]. Україна не займає сьогодні гідного місця на світовому туристичному ринку. З метою виявлення причин цього явища необхідно проаналізувати ринок туристичних послуг України.

Постановка завдання

Проблеми функціонування українського туристичного ринку в сучасних умовах господарювання досліджують такі практики, як Кузик С.П., Сидорова А.В., Димеденко І.В., Кифяк В.Ф., Гук Н.А., Балабанова І.Т. та інші вчені.

Метою даної статті є аналіз сучасних тенденцій функціонування туристичного ринку України та визначення проблем його розвитку.

Результати дослідження

Протягом останніх років залишається незмінною «десятка країн», які є, практично, лідерами міжнародного туризму. Залежно від кількості прийнятих іноземних туристів їх рейтинг відображено в табл. 1.

Дані Всесвітньої туристичної організації свідчать про зменшення кількості прийнятих іноземних туристів у 2010 році, в порівнянні з 2009 роком, у Великій Британії (-0,2%). Істотною зміною в рейтингу першої десятки лідерів за кількістю міжнародних прибуттів є переміщення Китаю (+9,4%), що обійшов Іспанію, на третю позицію. Значне зростання числа прибуттів також було зареєстроване у Німеччині (+10,9%) та у США (+8,7%).

Основною характеристикою розвитку туризму в країні виступають доходи від туризму. Рейтинг десяти країн, які мають найбільші надходження від туризму, наведено в табл. 2. Це засвідчує, що туристична

діяльність стає вагомим і стабільним джерелом доходу країни.

Таблиця 1

Країни-лідери міжнародного туризму за кількістю в'їзних туристів [2]

Країна	Кількість в'їзних туристів, млн ос.		Зміна, %	
	2009	2010	2009/2008	2010/2009
Франція	76,8	76,8	-3,0	0,0
США	55,0	59,7	-5,1	8,7
Китай	50,9	55,7	-4,1	9,4
Іспанія	52,2	52,7	-8,8	1,0
Італія	43,2	43,6	1,2	0,9
Велика Британія	28,2	28,1	-6,4	-0,2
Туреччина	25,5	27,0	2,0	5,9
Німеччина	24,2	26,9	-2,7	10,9
Малайзія	23,6	24,6	7,2	3,9
Мексика	21,5	22,4	-5,2	4,4

Таблиця 2

Країни-лідери за обсягом доходів від туризму [2]

Країна	Доходи від туризму, млрд дол. США		Зміна, %	
	2009	2010	2009/2008	2010/2009
Франція	94,2	103,5	-14,7	9,9
США	53,2	52,5	-13,7	-1,2
Китай	49,4	46,3	-12,7	-6,2
Іспанія	39,7	45,8	-2,9	15,5
Італія	40,2	38,8	-12,0	-3,6
Велика Британія	34,6	34,7	-13,2	0,1
Туреччина	30,1	30,4	-16,3	0,8
Німеччина	25,4	30,1	2,5	18,6
Малайзія	16,4	23,0	7,5	39,5
Мексика	21,3	20,8	-3,2	-2,1

Дані таблиці 2 свідчать про те, що в 2010 р. значні темпи росту доходів від міжнародного туризму мали Малайзія (+39,5%), Німеччина (+18,6%), Іспанія (+15,5%), Франція (+9,9%).

Важливими чинниками розвитку туристичної галузі є природно-рекреаційний та історико-культурний потенціал країни. Велика кількість невикористаних територій, придатних для туризму і відпочинку, понад 160 тисяч пам'яток архітектури [1], сотні музеїв із зібраннями унікальних археологічних знахідок свідчать про самобутню і давню культуру українців – усе це при відповідному розвитку може стати основою для формування та розвитку туристичної галузі України.

Інформаційна база офіційних статистичних спостережень у сфері туристичного бізнесу, незважаючи на її неповноту, недосконалість та недостатню порівнянність, дозволяє дати узагальнену статистичну оцінку і відстежити тенденції у зміні міжгалузевого комплексу України. У табл. 3 наведено динаміку показників діяльності підприємств туристичного бізнесу в Україні в 2001–2010 рр.

Таблиця 3

Динаміка показників діяльності підприємств туристичного бізнесу в Україні у 2001–2010 рр. [3; 4]

Показники	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Кількість діючих підприємств, од.	2448	2652	3134	3864	2519	2828	3052	3833	4631	4575
Чисельність працюючих, тис. ос.	33,2	37,9	29,7	50,3	23,5	20,9	21,7	22,7	23,6	22,2
Обсяг реалізації тур. послуг, млн грн.	803,6	1206,7	1386,1	2093,2	2138,7	2759,8	3785,5	5500	8052	5800
Платежі до бюджету, млн грн.	111,55	126,78	136,17	169,06	98,12	112,9	131,3	174	208,1	148,3

Аналіз даних табл. 3 показує, що кількість підприємств, які фактично займалися туристичною діяльністю в 2010 р., становила 4575 підприємств, з яких 31% були туроператорами, 69% – турагентами. У 2010 р. туристичну діяльність здійснювали 64,3% ліцензіатів, тоді як в 2009 р. фактично працювали 75,8% туристичних підприємств. У зв'язку з масштабною структуризацією туристичного ринку в 2005 р. відзначено різке зниження чисельності працівників на підприємствах, що займаються туристичним бізнесом в Україні, на 26,8 тис. чол. або 46%. У 2010 р. чисельність працівників підприємств туристичного бізнесу склала 22,2 тис. чол., що на 4% менше в порівнянні з 2009 р. Зазначені тенденції, насамперед, зумовлені тим, що у своїй діяльності підприємства туристичного бізнесу стикаються з багатьма проблемами: нестабільністю податкової політики, недостатньою підтримкою з боку держави, нестачею власних коштів, неплатоспроможністю споживачів туристичних послуг, недосконалістю правових актів, що регулюють туристичну діяльність, незадовільним станом інфраструктури туризму, дефіцитом інвестицій, низькою якістю українського туристичного продукту, необ'єктивністю засобів масової інформації [5, с. 62]. Все назване істотно знижує ефективність і привабливість туристичного бізнесу в Україні.

Важливим елементом в управлінні розвитком туристичного бізнесу є взаємозв'язок державного бюджету з регіональними бюджетами. Однак, вплив підприємств туристичного бізнесу на формування місцевих бюджетів в Україні досить незначний. Так, в період 2006–09 рр. спостерігалось зростання платежів до державного бюджету. За підсумками 2010 р. відзначається зниження платежів до бюджету на 6% в порівнянні з 2009 р. і становить 148,3 млн грн. У середньому за розрахунками на одного ліцензіата в 2010 р. припадали понад 32 тис. грн. платежів до бюджету, що на 5% менше, ніж у 2009 р. Перш за все, таке становище зумовлено зниженням активності туроператорів у зв'язку з глобальною економічною кризою. Крім того, це пояснюється зменшенням кількості туристичних підприємств внаслідок зміни законодавства у даній сфері, що значно погіршило становище малого бізнесу в Україні та не сприяє легалізації суб'єктів туристичної діяльності.

Дані табл. 3 доводять, що внесок підприємств туристичного бізнесу у створення ВВП держави поки незначний. Однак слід зауважити, що і держава в малому обсязі фінансує туристичну галузь України. Про це свідчать дані Державного бюджету на 2007–2011 рр (рис. 1).

Видатки, тис. грн

Рис. 1. Динаміка видатків Державного бюджету України для туристичної галузі у 2007–2011 рр. [6]

Видатки Державного бюджету України для розвитку туристичної галузі здійснюються через Державну службу туризму і курортів України за такими статтями: фінансова підтримка створення умов безпеки туристів та розбудови туристичної інфраструктури міжнародних транспортних коридорів та магістралей України; фінансова підтримка розвитку туризму (рис. 1). Обсяги бюджетного фінансування туристичної галузі України протягом останніх (2007–2011) років не носять системного характеру і концентруються за одноманітними напрямками. Зокрема, за програмою «Фінансова підтримка розвитку туризму» бюджетні кошти в основному спрямовуються на:

- забезпечення підвищення якості та безпеки національного туристичного продукту шляхом розробки і впровадження стандартів у галузі туризму;
- проведення орієнтованої на зовнішній ринок рекламно-інформаційної кампанії «Україна запрошує» та інформаційних акцій із просування національного туристичного продукту на внутрішньому ринку;

- забезпечення ведення обліку та моніторингу туристичних ресурсів шляхом створення і ведення реєстрів курортних територій, туристичної інфраструктури, турагентств, туроператорів;
- забезпечення міжнародної діяльності у галузі туризму шляхом фінансування спільних туристичних проєктів.

Висновок

В даний час Україна за своїми природними і духовними багатствами відповідає вимогам для розвитку туристично-рекреаційних підприємств, зон та центрів. Разом з цим велике бажання досягти темпів туристичного розвитку стикається з суттєвими проблемами й незначними можливостями їх здійснення.

По-перше, негативно впливають на розвиток українського туристичного ринку недосконалість податкової системи, складне економічне становище, зниження платоспроможності основної частини населення, підвищення цін на послуги, що входять до складу туристичного продукту.

По-друге, гальмом розвитку туризму є відсутність цілісної системи державного управління ним в регіонах. Заклади, які надають туристичні послуги підпорядковані різним відомствам, що ускладнює їх координацію. Практично відсутні інноваційні проєкти та наукові дослідження з питань розвитку туризму.

По-третє, і найголовніше, нерозвиненість матеріально-технічної бази індустрії гостинності та сфери послуг. Так, наприклад, готельне господарство як основа для проживання туристів абсолютно не відповідає сьогоденним потребам. Велика кількість готелів заповнюється всього на 24–30%, а ціна за проживання сягає великих сум, при цьому сервіс обслуговування на два-три порядки нижчий європейських стандартів. Тому, в іноземних туристів українські готелі не користуються попитом, а наші громадяни з низькими грошовими доходами не в змозі активно користуватися готелями і відповідно підтримувати їх розвиток.

По-четверте, відсутність якісних доріг і придорожніх кафе, ресторанів, розважальних підприємств (як це є в Європі), які б забезпечували комфортне («європейське») проживання та обслуговування туристів.

Література

1. Кузик С.П. Географія туризму : [навч. посіб] / С.П. Кузик. – К. : Знання, 2011. – 271 с.
2. Всемирная туристическая организация: официальный сайт [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://europe.unwto.org/sites/all/files/pdf/item_4_tourism_trends_russian.pdf
3. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua>.
4. Державна служба туризму і курортів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tourism.gov.ua>.
5. Сидорова А.В. Управление развитием предприятий туристического бизнеса : [монографія] / А.В. Сидорова, И.В. Димеденко. – Донецк : Каштан, 2009. – 170 с.
6. Про державний бюджет України на 2011 рік : Закон України» від 23.12.2010 № 2857-VI. – 2010. – № 99/1.

Надійшла 07.02.2012; рецензент: д. е. н. Полуянов В. П.

УДК 314.727

М. В. НІКОЛАЙЧУК
Хмельницький національний університет

ЧИННИКИ, ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ УКРАЇНИ

Проаналізовано чинники конкурентоспроможності людського капіталу, визначено тенденції їх формування та передумови розвитку в Україні. На основі характеристики етапів формування людського капіталу, встановлено, що в Україні існують передумови нарощення його конкурентоспроможності у формі раціоналізації територіального розміщення населення та високого освітнього потенціалу. Не сприяє зростанню конкурентоспроможності людського капіталу втрата демографічного потенціалу, низька якість людського потенціалу, відсутність механізму капіталізації людського потенціалу та його втрата на етапі експлуатації.

Analysis of factors of competitiveness of human capital, defined trends of their formation conditions and development in Ukraine. Based on the characteristics of the stages of formation of human capital, found that in Ukraine there are prerequisites for increasing its competitiveness in the form of rationalizing the territorial distribution of population and high educational potential. Contribution to the competitiveness of human capital loss of demographic potential, low quality of human potential, no mechanism for the capitalization of human potential and his loss at the stage of operation.

Ключові слова: людський капітал, конкурентоспроможність, управління людським капіталом.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Базові форми нагромадження та відтворення людського капіталу, забезпечення його конкурентоспроможності та інструменти регуляторного впливу визначаються особливостями соціально-економічного механізму, комплексом чинників кон'юнктурного характеру розвитку економіки та